

УДК 330

Л. В. Вовк,

к. ф.-мт. н., доцент, доцент кафедри економіки,

Київський національний університет культури і мистецтв України, м. Київ

С. О. Пузырьов,

аспірант, Національний науковий центр "Інститут аграрної економіки", м. Київ

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В АГРАРНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

L. Vovk,

Candidate of Physics Mathematics, Associate Professor, Associate Professor of Economics,

Kyiv National University of Culture and Arts of Ukraine, Kyiv

S. Puzyrov,

graduate student, National Scientific Center "Institute of Agrarian Economics", Kyiv

IMPORTANT ASPECTS OF INNOVATION BUSINESS DEVELOPMENT IN AGRICULTURE UKRAINE

У статті розглядається розвиток інноваційного підприємництва в аграрній сфері, основі сільськогосподарсько-го виробництва, стабілізація, ефективність та зростання аграрної сфери в Україні. Оскільки аграрна сфера України, основною складовою якої є сільське господарство, постійно формує та забезпечує продовольчу, економічну, енергетичну та екологічну безпеку, то вона повинна забезпечувати тим самим розвиток технологічно пов'язаних секторів національної економіки зі створенням соціально-економічних умов сільського та аграрного розвитку. В умовах з'ясування беззаперечним є той факт, що економічне піднесення в Україні неможливе без інноваційної діяльності, особливо в аграрній сфері. Основним завданням та напрямом розвитку інноваційного підприємництва в аграрній сфері є прискорений рівень впровадження у виробництво сільськогосподарської продукції сучасних інноваційних технологій щодо підвищення рівня їх якості на тактичному та стратегічному рівнях. Тому інноваційне підприємництво має базуватися на принципі відбору економічних переваг. Розвиток інноваційного підприємництва в аграрній сфері забезпечує безперервний процес сучасного розвитку науки та передової техніки, оскільки є постійним процесом створення нових, а також вдосконалення вже існуючих технологій, засобів виробництва та реалізації кінцевої продукції з одночасним використанням досягнень наукових розробок.

In the article the development of innovative entrepreneurship in agriculture, based on agricultural production, stabilization, efficiency and growth in the agricultural sector in Ukraine. Since the agrarian sector of Ukraine, the main component of which is agriculture, constantly creates and provides food, economic, energy and environmental security, it must provide the same technological development related sectors of the national economy with the creation of socio-economic conditions of rural and agricultural development. In terms of today's indisputable is the fact that economic growth in Ukraine is impossible without innovation, especially in agriculture. The main objective and direction of development of innovative entrepreneurship in agriculture is accelerated level of implementation in the agricultural production of modern innovative technologies to enhance their quality at the tactical and strategic levels. So innovative enterprise should be based on the principle of selection of economic benefits. The development of innovative entrepreneurship in the agricultural sector provides a continuous process of development of modern science and advanced technology, as is an ongoing process of creating new and improving existing technologies, means of production and sale of the final product while using the achievements of scientific research.

Ключові слова: розвиток, інноваційне підприємництво, аграрна сфера, ефективність, зростання, сільськогосподарське виробництво.

Key words: development, innovative entrepreneurship, agriculture, efficiency, growth, agricultural production.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У сучасних ринкових умовах розвиток інноваційного підприємництва в аграрній

сфері України будує підвалини для становлення та активізації на цій основі сільськогосподарського виробництва і стійкого підвищення

його ефективності. Розвиток інноваційного підприємництва є підґрунтям і запорукою стабілізації ефективності та зростання конкурентоспроможності вітчизняної аграрної економіки [10].

На сьогодні в наукових колах беззаперечним є той факт, що економічне зростання в Україні неможливе без активізації інноваційної діяльності, в тому числі в аграрній сфері економіки. Провідними країнами світу є країни з високим рівнем технологічного розвитку та наукового потенціалу не залежно від того, якими природними ресурсами вони володіють. Міжнародна практика свідчить, якщо у ВВП країни частка інноваційної продукції складає менше 20%, то національна продукція втрачає конкурентоспроможність. Так, середньоєвропейський показник складає 25—35%. В Україні зростання ВВП на основі нових технологій до рівнює лише 0,7% [1].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретичні та практичні питання за даною проблемою досліджувались такими вітчизняними науковцями: С. Архієревим, Є. Бузовським, З. Варналієм, С. Володіним, В. Гейцем, А. Гордійчуком, Горфинкелем, П. Завліним, М. Зубцем, В. Зянько, В. Лавруком, П. Музикою, Т. Пасічнюком, А. Пугачом, І. Санду, Н. Сіренко, В. Сизоненко, В. Скрипниченко, А. Смоленюком, А. Стельмащюком, С. Тивончуком, Д. Черваньовим, Д. Чеберкусом, В. Ширмою та ін.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є визначення актуальних сучасних аспектів розвитку інноваційного підприємництва в аграрній сфері, дослідження основ сільськогосподарського виробництва та подальша стабілізація, ефективність і зростання аграрної сфери в Україні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Формування інноваційної аграрної політики в нашій країні характеризується низьким рівнем інтеграції науки, техніки та матеріального виробництва, що призводить до значного відставання у розвитку інноваційного підприємництва, відсутності ефективних методів стимулювання та переходу економіки на шлях інноваційного розвитку. Особливо це стосується аграрної сфери, від результатів якої залежить розвиток взаємопов'язаних галузей і соціальної добробут населення України [10].

У теперішніх умовах в аграрній сфері України відбувається глибинна соціально — економічна зміна. Реорганізовані аграрні підприємства перетворилися на самостійно господарюючі суб'єкти, активно йде процес становлення селянських (фермерських) господарств, проведена земельна реформа. На всіх рівнях докорінно змінилися функції органів державного управління аграрним виробництвом та їх взаємини з товаровиробниками всіх форм власності. Проте темпи зростання виробництва в аграрній сфері є недостатніми для її прискореного розвитку і сильно відстають від загальногo рівня зростання економіки. Аграрна сфера поки відстає від розвинених країн по виробництву аграрної продукції, технологічної та технічної оснащеності [7].

Аграрна сфера України, базовою основою складовою якої є сільське господарство, постійно формує та забезпечує продовольчу, економічну, енергетичну та екологічну безпеку, забезпечуючи тим самим розвиток технологічно пов'язаних секторів національної економіки зі створенням соціально-економічних умов сільського та аграрного розвитку [7].

В основі розвитку інноваційного підприємництва аграрної сфери України має бути покладений принцип всеохопленості, який поєднує в собі:

- впровадження сучасних технологій та підвищення рівня якості виготовленої продукції;

- комплексну автоматизацію та механізацію виробництва з удосконаленням організації процесу виробництва, управління, праці, тощо.

Інноваційний розвиток завжди передбачає узгодженість у просторі та часі на всіх стадіях процесу — науки, виробництва, а також збуту [7].

Основним завданням розвитку інноваційного підприємництва в аграрній сфері є прискорений рівень впровадження у виробництво сільськогосподарської продукції сучасних інноваційних технологій щодо підвищення рівня їх якості на тактичному та стратегічному рівнях. Тому інноваційне підприємництво має базуватися на принципі відбору економічних переваг.

Розвиток інноваційного підприємництва в аграрній сфері забезпечує безперервний процес сучасного розвитку науки та передової техніки, оскільки є постійним процесом створення нових, а також вдосконалення вже існуючих технологій, засобів виробництва, та реалі-

зації кінцевої продукції з одночасним використанням досягнень наукових розробок. Впровадження сучасних інновацій включає обов'язкові заходи щодо реалізації та впровадження прогресивних технологічних процесів з їх комплексною автоматизацією та механізацією [7].

У процесі дослідження напрямів розвитку інноваційного підприємництва в аграрній сфері, необхідно звернути увагу на унікальність об'єктів їх діяльності. Тому що технології виробництва аграрної продукції мають деякі особливості, що їх суттєво відрізняють один від одного. Наприклад, технології персоніфіковані, тому що розробляються для особливих зон чи природно-економічних умов, і їх застосування включає в себе різноманітні елементи творчості та унікальності [7].

Сучасний стан інноваційної активності в Україні, а особливо в аграрній сфері економіки, більшість дослідників-економістів визначають як незадовільний або кризовий [2; 3; 6; 9].

Інноваційне підприємництво є рушійною силою в розвитку сільськогосподарського виробництва та його поступу до нових напрямів розвитку. Саме тому інноваційне підприємництво розглядається також як ефективний інструмент розвитку і трансформації економічної системи, визначальний чинник забезпечення сталої конкурентоспроможності, засіб підвищення загального соціального добробуту населення [11].

Досліджуючи актуальні аспекти розвитку інноваційного підприємництва в агропромисловому виробництві, А. Смоленюк [10] сутність інноваційно-підприємницької діяльності в АПК визначає як особливий процес організації господарювання на основі розгалуженої мережі раціонально поєднаних малих і великих інноваційних підприємств, здатних швидко і з мінімальними витратами здійснювати в агропромисловому виробництві технологічні зміни шляхом розробки, виробництва і реалізації інноваційних продуктів та надання інноваційних послуг, забезпечувати конкурентоздатну наукомістку продукцію. До інноваційних підприємств він відносить інноваційні центри, технопарки, науково-дослідницькі формування, технополіси, інноваційні бізнес-інкубатори, що мають займатися розробкою, виробництвом і реалізацією інноваційних продуктів та наданням інноваційних послуг, обсяг яких перевищує 70% від їх загального обсягу продукції та послуг у грошовому еквіваленті [10].

Однією з особливостей інноваційного розвитку аграрного виробництва є його якісне реформування, що базується на зростанні виробничих показників із одночасним удосконаленням соціально-економічного механізму сільського господарства, а також взаємопов'язаних з ним галузей. На цьому етапі інноваційні підприємництва повинні забезпечувати впровадження заходів з використання новітніх досягнень науки та техніки (удосконалення старих або створення нових знарядь праці, вирощування високопродуктивних, придатних для певної зони районованих сортів сільськогосподарських культур та порід тварин, впровадження наукових розробок і т.д.). Розвиток інноваційного підприємництва передбачає використання сучасних технологій агровиробництва, високоефективних сільськогосподарських культур, інформаційних та управлінських технологій [12].

Також інноваційне підприємництво в аграрній сфері є ініціативною, систематичною, здійснюваною на власний ризик господарською діяльністю, яка охоплює соціально-економічні відносини щодо розробки новацій, їх апробації та перевірки, відтворення, а також впровадження у виробництво, та є визначальним фактором розвитку аграрного виробництва за рахунок більш раціонального використання ресурсів, підвищення ефективності і забезпечення конкурентних переваг. При цьому інноваційне підприємництво базується на принципах системності, ризиковості, науковості, енерго- та ресурсозбереження, економічної і соціальної відповідальності [5].

Виконання завдань та функцій інноваційного підприємництва здійснюється в системі сформованого організаційно-економічного механізму. Аналізуючи різні підходи до визначення організаційно-економічного механізму та базуючись на економічній сутності інновацій, інноваційного процесу, можна надати таке визначення: організаційно-економічний механізм розвитку інноваційного підприємства — це сукупність форм і методів інноваційної діяльності, що взаємопов'язано функціонують для забезпечення науково-технічного прогресу в галузях АПК. Він повинен мати комплексну структуру, до якої входять дві групи: організаційні та економічні [5]. Основними організаційними складовими є:

- планування й організація НДДКР (створення інновацій);
- інформація й поширення інновацій;
- впровадження інновацій у виробництво.

При цьому саме на етапі впровадження інновацій необхідно забезпечити дієву державну підтримку у зв'язку з недостатньою платоспроможністю аграрних товаровиробників [12].

У країнах із розвинутою ринковою економікою інструментарій непрямих методів управління різноманітний і зосереджений переважно в сфері оподаткування, де діє багато пільг. До інструментів податкового стимулювання інноваційної діяльності для України на увазі відносять: зниження ставки податку; інноваційну податкову знижку; відміну податків на реінвестування; податкові угоди з іншими країнами; податкові кредити; звільнення від оподаткування земель, відведених для будівництва інноваційних бізнес-центрів тощо. Зокрема Податковим кодексом України визначено, що тимчасово звільнюються від оподаткування прибуток виробників біопалива, прибуток підприємств машинобудування для АПК тощо [14]. Пільгове оподаткування необхідно доповнювати прямим державним фінансуванням найважливіших інноваційних програм і проектів, наданням інноваційним підприємствам дотацій.

Найбільший вплив на результативність діяльності аграрного сектору економіки України справляють організаційні та технічні нововведення. Чим цілеспрямованіше і ефективніше використовуються новітні досягнення науки і техніки, що є першоджерелами розвитку продуктивних сил, тим успішніше вирішуються кінцеві пріоритетні соціальні завдання життєдіяльності суспільства [13].

ВИСНОВКИ

Розвиток інноваційного підприємництва в аграрній сфері безпосередньо залежить від розвиненості інноваційної аграрної інфраструктури, що включає сукупність організацій та інституцій, які, використовуючи новітні досягнення науки, техніки й інформаційних технологій, продукують нові ідеї, забезпечують організаційні, економічні та інформаційні умови освоєння інновацій, сприяють структурній перебудові економіки, оновленню номенклатури продукції, що випускається, створенню нових робочих місць, примноженню науково-технічного потенціалу аграрної сфери України [4].

Література:

1. Архієрев С. Підвищення ролі регіонів у випуску високотехнологічної та інноваційної

продукції: міжнародний досвід / С. Архієрев, О. Попадинець // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/november08/5.htm>

2. Бузовський Є.А. Інновації у розвитку підприємництва в аграрній сфері / Є.А. Бузовський, В.А. Скрипниченко // Економіка АПК. — 2009. — № 1. — С. 55—63.

3. Зубець М.В. Про стратегію утвердження інноваційної моделі розвитку аграрної економіки / М.В. Зубець, С.А. Володін // Економіка АПК. — 2004. — № 12. — С. 23—28.

4. Зянько В.В. Розвиток інноваційного підприємництва в транзитивній економіці [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dlib.com.ua/rozvytok-innovatsiynoho-pidpryyemnytstva-v-tranzytyvniy-ekonomitsi.html>

5. Інноваційний розвиток аграрного сектору економіки: проблеми і пріоритети / Н.М. Сіренко, О.М. Мельник // Трансфер технологій та інновацій: інноваційний розвиток та модернізація економіки: матеріали VI Міжнародного форуму 21—21 грудня 2012 року, Київ. — С. 252—256.

6. Музика П.М. Підвищення ефективності інноваційної підприємницької діяльності в сільськогосподарському виробництві / П.М. Музика // Економіка АПК. — 2005. — № 6. — С. 64—67.

7. Пугач А. М. Сучасний стан інноваційного розвитку аграрного ресурсного потенціалу України / А.М. Пугач // Науковий журнал "Інвестиції: практика та досвід". — 2015. — № 18. — С. 121—124.

8. Санду И. Активизация инновационной деятельности в АПК / И. Санду // АПК: экономика, управление. — 2005. — № 11. — С. 73—79.

9. Сіренко Н.М. Управління стратегією інноваційного розвитку аграрного сектору економіки України: монографія / Н.М. Сіренко. — Миколаїв, 2010. — 416 с.

10. Смоленюк А.П. Розвиток інноваційного підприємництва в агропромисловому виробництві [Текст]: автореф. дис. к-та ек. наук: 08.00.03 / А.П. Смоленюк; Ін-т аграр. економіки ННЦ. — К., 2010. — 20 с.

11. Тивончук С.О. Методологічні підходи щодо управління інноваційною діяльністю / С.О. Тивончук, С.В. Тивончук // Економіка АПК. — 2005. — № 12. — С. 67—71.

12. Ширма В.В. Інновації як фактор розвитку аграрного сектору [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.znau.edu.ua/visnik/2012_2_2/175.pdf

13. Гордійчук А.І. Інноваційний розвиток галузей сільського господарства та ефективність їх функціонування [Електронний ресурс] / А.І.Гордійчук. — Режим доступу: <http://elibrary.nubip.edu.ua/5585/1/10gai.pdf>

14. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

References:

1. Arkhieriev, S. and Popadynec, O. (2008), "Enhancing the role of the regions in the production of high-tech and innovative products, international experience", available at: <http://www.niss.gov.ua/Monitor/november08/5.htm> (Accessed 10 Oct 2016).

2. Buzovskyu, E. A. and Skripnichenko, V. A (2009), "Innovations in the development of entrepreneurship in agriculture", *Ekonomika APK*, vol. 1, pp. 55—63.

3. Zubec, M. V. and Volodin, S. A. (2004), "On the strategy of establishing an innovative model of development of agrarian economy", *Ekonomika APK*, vol. 12, pp. 23—28.

4. Zianko, V. V. (2007), "The development of innovative business in transitive economy", available at: <http://www.dlib.com.ua/rozvytok-innovatsiynoho-pidpryyemnytstva-v-tranzytyniy-ekonomitsi.html> (Accessed 11 Oct 2016).

5. Sirenko, N. M. and Melnik, O.M. (2012), "Innovative development of the agricultural sector: issues and priorities", *Transfer tekhnolohij ta innovatsij: innovatsijnyj rozvytok ta modernizatsiia ekonomiky: materialy VI Mizhnarodnoho forumu* [Transfer of technologies and innovations, innovative development and modernization of the economy: Proceedings of the VI International Forum], Kyiv, Ukraine, pp. 252—256.

6. Muzyka, P.M. (2005), "Improving the efficiency of innovative entrepreneurship in agricultural production", *Ekonomika APK*, vol. 6, pp. 64—67.

7. Pugach, A.M. (2015), "The current state of innovation development of the agricultural resource potential of Ukraine", *Naukovyj zhurnal "Investytsii: praktyka ta dosvid"*, vol. 18, pp. 121—124.

8. Sandu, I. (2005), "Enhancing innovation in agribusiness", *APK: ekonomyka, upravlenye*, vol. 11, pp. 73—79.

9. Sirenko, N. M. (2010), *Upravlinnia stratehiieiu innovatsiynoho rozvytku ahrarnoho sektora ekonomiky Ukrainy* [Management strategy of innovative development of the agricultural sector Ukraine], Mykolayiv, Ukraine.

10. Smolenuk, A. P. (2010), "The development of innovative entrepreneurship in agricultural production", Ph.D. Thesis, Management of national economy, National Science Center "Institute of Agricultural Economics", Kyiv, Ukraine.

11. Tyvonchuk, S. O. (2005), "Methodological approaches to innovation management", *Ekonomika APK*, vol. 12, pp. 67—71.

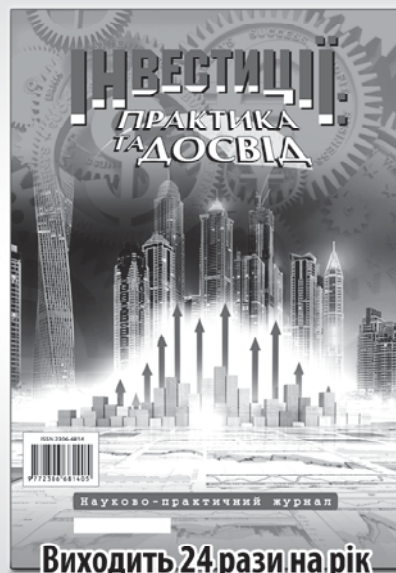
12. Shyrma, V. V. (2012), "Innovation as a factor in the development of the agricultural sector", available at: http://www.znau.edu.ua/visnik/2012_2_2/175.pdf (Accessed 12 Oct 2016).

13. Gordijchuk, A. I. (2010), "Innovative development of agriculture and the efficiency of their operation", available at: <http://elibrary.nubip.edu.ua/5585/1/10gai.pdf> (Accessed 12 Oct 2016).

14. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), "Tax Code of Ukraine", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (Accessed 08 Oct 2016).

Стаття надійшла до редакції 17.10.2016 р.

ІНВЕСТИЦІЇ.
ПРАКТИКА
ТА ДОСВІД
www.investplan.com.ua

Передплатний індекс: 23892

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з ЕКОНОМІКИ та ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ